

مؤسسه فرهنگی اکو در بیانیه‌ای اخبار مرتبط با تقویم ۲۰۲۵ این مؤسسه را نادرست خواند و اعلام کرد: «متأسفانه در اقدامی عامدانه و مغرضانه یک فایل بی‌دی اف تأییدنشده از میان فایل‌های متعدد، در دسترس برخی رسانه‌های اجتماعی قرار گرفته است». در روزهای گذشته، در رسانه‌های رسمی و اجتماعی، تصاویری به‌عنوان تقویم مؤسسه فرهنگی اکو

اصلاح یک اشتباه تاریخی

نسرین بختیاری گروه فرهنگ و هنر

هنر ایران یکی از غنی‌ترین موارِیث هنری در تاریخ جهان است که در برگزینده بسیاری از رشته‌ها هم‌چون معماری، نقاشی، سفالگری، موسیقی، خوشنویسی، فلزکاری و... است. سیر تکاملی هنر ایرانی، ریشه در حوادث تاریخی این کشور دارد و آب‌وهوای متفاوت در ایران اثر خود را بر ساکنان اولیه این سرزمین در پیدایش هنرهای باستان گذاشته است. در این میان، هنرهای تزئینی و کتاب‌آرایی جایگاه ویژه‌ای در فرهنگ و هنر ایرانی داشته‌اند که نقاشی ایرانی یا نگارگری، تذهیب و تشعیر از مهم‌ترین شاخه‌های آن محسوب می‌شوند. تشعیر به‌عنوان یکی از زیرمجموعه‌های هنر نگارگری، تاریخچه‌ای کهن در فرهنگ هنری ایران دارد. این هنر ظریف که به‌طور عمده برای آراستن حاشیه نسخه‌های خطی و کتب نفیس به‌کار می‌رفته، بخشی از سنت دیرینه کتاب‌آرایی ایرانی است. در طول قرن‌ها، هنرمندان ایرانی از تشعیر برای افزودن زیبایی بصری به آثار خوشنویسی و نگارگری استفاده کرده‌اند اما این هنر همواره در حاشیه و به‌عنوان مکمل اثر اصلی حضور داشته است. این روزها نمایشگاهی با عنوان «زرین‌بوم» که مجموعه‌ای از کارهای حسین عصمتی است، با رویکردی نوآورانه به این هنر در گالری ابوالفضل عالی در حال برگزاری است. این نمایشگاه که به‌تازگی آغاز به‌کار کرده، تلاشی است برای ارائه هنر تشعیر نه به‌عنوان یک هنر حاشیه‌ای، بلکه به مثابه یک شیوه مستقل در خلق آثار هنری. عصمتی با بهره‌گیری از تکنیک‌های سنتی تشعیر و اجرای آن با رنگ طلا روی زمینه‌های تیره، مفاهیم دینی و فرهنگی را در قالب آثاری با ابعاد مختلف به تصویر کشیده است. این نمایشگاه نقطه‌عطفی در مسیر احیا و بازتعریف هنرهای سنتی ایرانی در دوران معاصر به‌شمار می‌رود. حسین عصمتی در توضیح جایگاه تاریخی تشعیر می‌گوید: «در گذشته، تشعیر به‌عنوان حاشیه‌کار استفاده می‌شد؛ به‌عنوان مثال، یک نگاره که کار می‌شد، تشعیر جزو حاشیه آن محسوب می‌شد. معمولاً با یک رنگ طلایی روی زمینه تیره کار می‌شد و شامل نقوش مختلفی مثل نقوش حیوانی، انسانی و تذهیب می‌شد که از تذهیب برای حاشیه‌سازی و تشعیر استفاده می‌کردند.»

ماهیت و تکنیک هنر تشعیر

تشعیر هنری ظریف و سرشار از ریزه‌کاری است که در آن هنرمند با استفاده از رنگ طلا (یا رنگ‌های طلایی) روی زمینه‌های تیره، نقوشی را ترسیم می‌کند. این نقوش معمولاً شامل طرح‌های حیوانی، انسانی، گیاهی و اسلیمی هستند که با ظرافت بسیار بالا و با قلم‌موهای بسیار نازک اجرا می‌شوند. عصمتی در توضیح ویژگی‌های فنی تشعیر می‌گوید: «در تشعیر سه شیوه اجرایی مستقل وجود دارد که با ترکیب آنها تنوع بیشتری ایجاد می‌شود.» این تکنیک‌ها که قدمتی چندصدساله دارند، امکانات اجرایی متنوعی در اختیار هنرمند قرار می‌دهند و او را قادر می‌سازند تا با وجود محدودیت رنگی (به‌طور عمده طلایی روی زمینه تیره) تنوع بصری قابل توجهی در اثر ایجاد کند. نکته جالب توجه درباره واژه «تشعیر» ریشه‌شناسی آن است. عصمتی در این باره می‌گوید: «تشعیر معانی مختلفی دارد و به‌عنوان مثال، برخی می‌گویند از شعر می‌آید، یعنی مو، چون ظریف‌کاری دارد و به‌صورت خط مویی کار می‌شود؛ برخی می‌گویند نه، از شعور گرفته شده و نظرات مختلفی در این رابطه وجود دارد.» این تنوع در ریشه‌یابی واژه تشعیر، خود نشان‌دهنده پیچیدگی و عمق این هنر است.

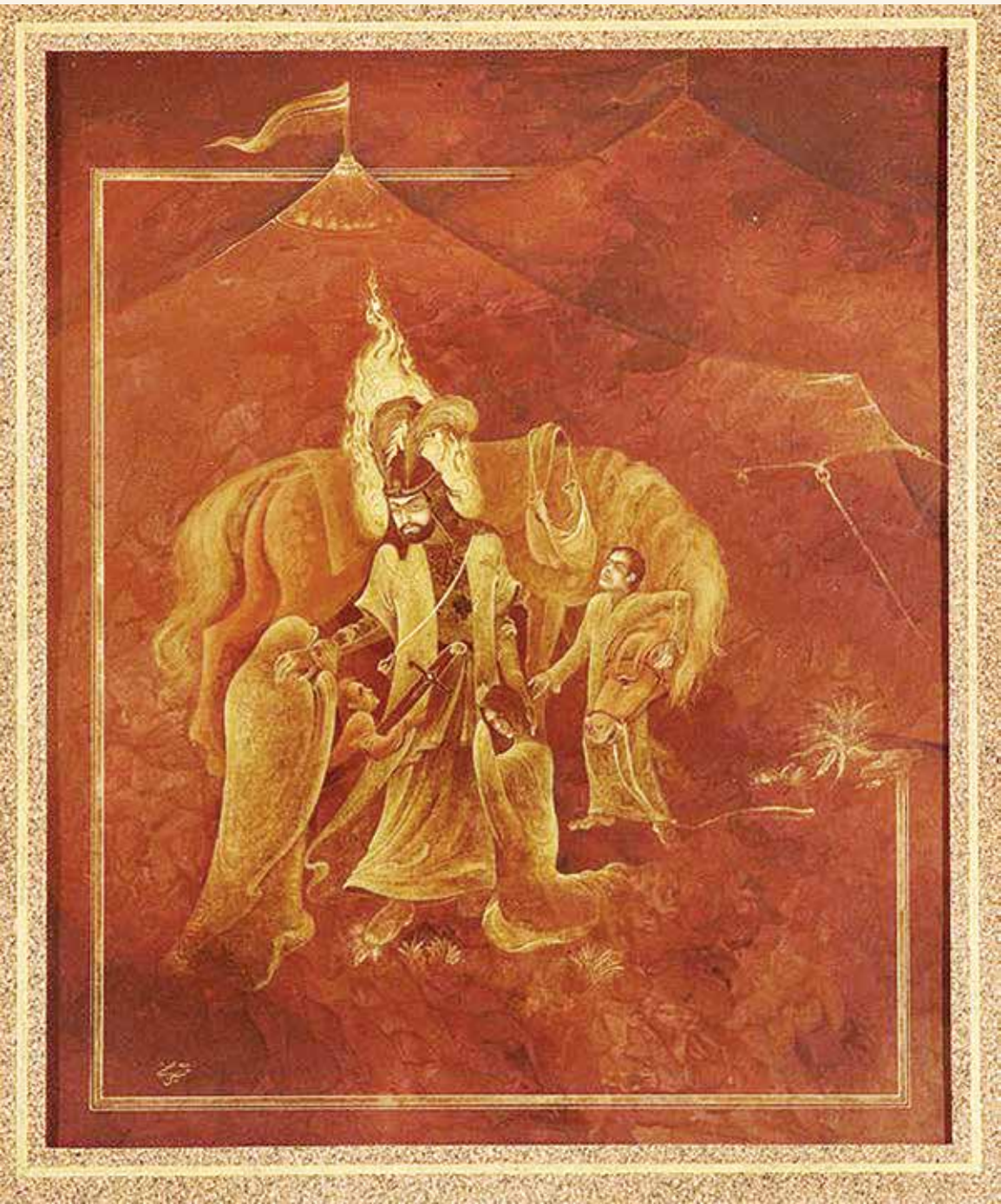
مواد و ابزار مورد استفاده در تشعیر

سنت اصیل تشعیر از طلای خالص برای ترسیم نقوش استفاده می‌کند. عصمتی در این باره توضیح می‌دهد: «در واقع اصل این کارها در گذشته با طلای اصل [کار می‌شد]، یعنی طلای ۲۴ عیار که تبدیل به رنگ می‌شد

دست به‌دست می‌شد که در این تقویم، نظامی گنجوی به‌عنوان شاعر ملی جمهوری آذربایجان، رودکی به‌عنوان شاعر ملی تاجیکستان و مولانا به‌عنوان شاعر ملی ترکیه معرفی و درباره زادگاه این شاعران توضیحاتی ارائه شده بود. این موضوع مورد اعتراض بسیاری قرار گرفت و حالا مؤسسه فرهنگی اکو در متنی که در اختیار خبرگزاری ایسنا قرار داده، آورده است: «مؤسسه

حرکت از حاشیه به متن در هنر تشعیر

در گفت‌وگویی با حسین عصمتی به مناسبت برگزاری نمایشگاه «زرین‌بوم»، هنر تشعیر را بررسی کردیم

و با قلم‌مو کار می‌کردند.» این شیوه که در گذشته مرسوم بوده، به آثار تشعیر درخشش و جلوه خاصی می‌بخشیده است. عصمتی در نمایشگاه «زرین‌بوم» از هر دو روش سنتی و مدرن استفاده کرده است: «در این

نمایشگاه نیز در تعدادی از تابلوها از طلای اصل و در بعضی دیگر نیز از رنگ طلایی که در گواش وجود دارد، استفاده کردم.» این ترکیب روش‌های سنتی و معاصر، نشان‌دهنده رویکرد نوآورانه عصمتی در احیا و بازآفرینی هنر تشعیر است.

ساخته است. عصمتی به این موضوع اشاره می‌کند و می‌گوید: «ممکن است بازدیدکنندگان در گذشته تصویری از این هنر دیده باشند اما اسمش را نمی‌دانستند.» این ناآشنایی عمومی با هنرهای سنتی ایران، چالشی جدی برای تداوم و شکوفایی این هنرها محسوب می‌شود. با این حال، فرصت‌های جدیدی نیز پیش‌روی هنرهای سنتی قرار دارد. گسترش فضای مجازی و رسانه‌های دیجیتال، امکان معرفی و ترویج این هنرها را به شیوه‌های نوین فراهم کرده است. از سوی دیگر، افزایش علاقه به هویت و اصالت فرهنگی در میان نسل جوان، می‌تواند

فرهنگی اکو در تهران، اخبار منتشره در برخی رسانه‌ها را مبنی بر این‌که این مؤسسه در تقویم سالانه ۲۰۲۵ یک شاعر ایرانی را به‌عنوان شاعری از دیگر کشورهای عضو این مؤسسه معرفی کرده است، به شدت تکذیب می‌کند. همچنین باید خاطرنشان کرد که هنوز تقویمی برای سال ۲۰۲۵ توسط مؤسسه فرهنگی اکو تأیید نشده و به چاپ نرسیده است.

از حاشیه به متن، نه تنها یک تغییر فنی در اجرای هنر تشعیر، بلکه یک تحول مفهومی مهم در نگاه به هنرهای سنتی است. عصمتی با این رویکرد نوآورانه، ظرفیت‌های بالقوه این هنر را برای بیان مفاهیم معاصر به نمایش می‌گذارد و نشان می‌دهد که چگونه یک هنر کهن می‌تواند با حفظ اصالت خود، پاسخگوی نیازهای بیانی هنر معاصر باشد. او در این باره توضیح می‌دهد: «ما در واقع در این نمایشگاه تصمیم داریم که قابلیت‌های استفاده از این شیوه اجرایی برای هنر معاصر را به‌نوعی معرفی کنیم. این هنر تکنیک‌های مختلفی دارد که معمولاً از آن استفاده می‌شد و در این نمایشگاه هم از آن استفاده شده است اما تفاوتش این است که شیوه کار همان است؛ یعنی ما با رنگ طلا روی زمینه تیره به‌عنوان یک اثر مستقل کار کردیم؛ یعنی به‌عنوان حاشیه نیست، بلکه خودش شیوه‌ای برای اجرای یک اثر هنری یا یک نگاره است.»

موضوعات و مضامین آثار

آثار ارائه شده در نمایشگاه زرین‌بوم، طیف متنوعی از موضوعات را در بر می‌گیرند. عصمتی در این باره می‌گوید: «ما از این شیوه برای بیان موضوعات مختلف دینی مثل عاشورا، کوثر (تولد حضرت فاطمه ^(ع)) استفاده کردیم و در جایی دیگر نیز درباره امام علی (ع) کار کردیم. در بعضی بخش‌ها نیز این هنر به‌شکل تزئینی استفاده شده است.» این تنوع موضوعی نشان می‌دهد که هنر تشعیر، به‌رغم محدودیت‌های فنی و اجرایی، قابلیت بالایی برای بیان مفاهیم متنوع دارد. از سوی دیگر، انتخاب موضوعات دینی و فرهنگی برای آثار تشعیر، پیوند عمیق این هنر را با فرهنگ و باورهای ایرانی-اسلامی نشان می‌دهد.

ابعاد و ویژگی‌های آثار

آثار ارائه شده در نمایشگاه «زرین‌بوم» از نظر اندازه و ابعاد نیز متنوع هستند. عصمتی در این باره می‌گوید: «ما از ابعاد ۱۰ تا ۲۰ سانت، تابلو داریم.» این تنوع در اندازه آثار، امکان تجربه‌های بصری متفاوتی را برای مخاطب فراهم می‌کند و نشان می‌دهد که هنر تشعیر می‌تواند در ابعاد مختلف و برای کاربردهای گوناگون استفاده می‌شود.

جایگاه تشعیر در میان هنرهای سنتی ایران

هنر تشعیر در میان هنرهای سنتی ایران، جایگاه ویژه‌ای دارد. این هنر که زیرمجموعه‌ای از هنر نگارگری ایرانی محسوب می‌شود، با هنرهای دیگری چون تذهیب، نگارگری و خوشنویسی پیوند نزدیکی دارد. تاریخ هنر ایران یکی از غنی‌ترین موارِیث هنری در تاریخ جهان است و تاریخچه‌ای طولانی دارد که مبدأ آن به هزاره سوم قبل از میلاد و پیش از رسیدن پارسیان به فلات ایران بازمی‌گردد. هنر ایران در برگزینده بسیاری از رشته‌های معماری، نقاشی، سفالگری، موسیقی، خوشنویسی و فلزکاری است که هر کدام در طول تاریخ تحولات شگرفی را تجربه کرده‌اند. در این میان، هنرهای کتاب‌آرایی از جمله تشعیر، تذهیب و نگارگری با گسترش فرهنگ اسلامی در ایران رونق بیشتری یافتند و به اوج شکوفایی خود رسیدند. این هنرها که به‌طور عمده در خدمت آراستن کتب مذهبی و علمی بودند، از قرن‌ها پیش تا به امروز به حیات خود ادامه داده‌اند و هنرمندان معاصر، با الهام از این سنت‌های کهن، به خلق آثار بدیع می‌پردازند.

اهمیت احیای هنرهای سنتی در دوران معاصر

احیا و بازآفرینی هنرهای سنتی در دوران معاصر، از چند جهت حائز اهمیت است. از یک سو، حفظ و انتقال این میراث فرهنگی به نسل‌های آینده، وظیفه‌ای فرهنگی و ملی است. از سوی دیگر، این هنرها با خلاقیت و نوآوری هنرمندان امروز، می‌توانند به زبانی برای بیان مفاهیم معاصر تبدیل شوند و کارکردهای جدیدی در جامعه امروز پیدا کنند. نمایشگاه زرین‌بوم، نمونه‌ای موفق از این رویکرد است. عصمتی با حرکت دادن هنر تشعیر از حاشیه به متن، کارکرد جدیدی برای این هنر تعریف کرده و نشان داده که چگونه یک هنر سنتی می‌تواند با حفظ اصالت خود، زبانی معاصر و امروزی پیدا کند. این رویکرد به هنرهای سنتی، به‌ویژه در دورانی که جریان جهانی‌سازی، هویت‌های فرهنگی را با چالش‌های جدی مواجه ساخته، اهمیت دوچندان می‌یابد. هنرهای سنتی ایران، از جمله تشعیر، بخشی از هویت فرهنگی ایرانیان است که احیا و بازآفرینی آنها می‌تواند به تقویت این هویت کمک کند.

به رشد و شکوفایی دوباره هنرهای سنتی کمک کند. نمایشگاه زرین‌بوم تلاشی است برای استفاده از این فرصت‌ها در جهت معرفی و احیای هنر تشعیر. عصمتی با نوآوری در کاربرد این هنر سنتی و معرفی آن به‌عنوان یک شیوه مستقل برای خلق آثار هنری، گامی مهم در جهت احیا و بازآفرینی این هنر برداشته است.

قاب

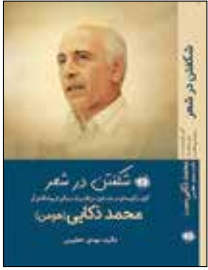
عکاس پیشگسوت درگذشت

علی رئیس شقاقی، عکاس پیشگسوت ایرانی در حوزه تبلیغات، صنعت و معماری، در سن ۸۰ سالگی درگذشت. وی در بیمارستان بستری بود و در روز جمعه دهم اسفندماه دار فانی را وداع گفت. رئیس شقاقی متولد سال ۱۳۲۳در تهران بود و فرزند منصوره اتابکی، شاعر معروف ایران به‌شمار می‌رفت. او در اتریش عکاسی تبلیغاتی و در سوئیس دکوراتوری را آموخت. مراسم خاکسپاری مرحوم رئیس شقاقی یکشنبه ۱۲ اسفندماه در بهشت زهرا برگزار می‌شود و او در قطعه ۱۸، در کنار آرامگاه مادرش به خاک سپرده می‌شود.

ادبیات

انتشار کتاب «شکفتن در شعر»

کتاب پژوهشی «شکفتن در شعر» (گزاره و گزینه‌ای در باب غزل نوکلاسیک و یکی از پیشگامان آن محمد ذکایی، هومن) نوشته مهدی خطیبی منتشر شد. در معرفی این کتاب آمده است: محمد ذکایی (هومن) (تهانود، ۱۳۲۳) از جمله پیشگامان غزل نوکلاسیک است که یگانه کتاب غزلش با نام «چه پرسش‌ها که بر لب آمد اما بی‌جواب افتاد» در سال ۱۳۴۰ خورشیدی منتشر شد. او از سال‌های آغازین دهه شصت از ایران کوچید اما هیچ‌گاه ارتباط خود را با وطن نگستست. به گواهی کتاب «شکفتن در شعر» محمد ذکایی (هومن) همچنان نماینده غزلسرایان نوکلاسیک است و حتی می‌توان در غیاب منوچهر نیستانی، حسین منزوی و سیمین بهبهانی، او را یگانه کسی به حساب آورد که از آن کاروان به‌جامانده است. مهدی خطیبی مؤلف کتاب «شکفتن در شعر»، بیش از ۲۵ سال است که به‌صورت حرفه‌ای در عرصه‌های مختلف ادبی مانند سروودن شعر، نوشتن داستان، نقد ادبی و ویرایش متون مختلف فعالیت می‌کند.

کتاب

«کسی نظرکرده آسمان نیست» منتشر شد

رمان «کسی نظرکرده آسمان نیست» نوشته اریش ماریا رماک با ترجمه اژدر انگشتری توسط نشر افق منتشر شده است. این کتاب ۱۷۴امین اثر از مجموعه ادبیات امروز نشر افق است. اریش ماریا رماک نویسنده آلمانی،

با رمان «در جبهه غرب خبری نیست» شناخته می‌شود. این رمان در سال ۱۹۶۱ منتشر شد و درباره عشق در اروپای پس از جنگ جهانی اول است. داستان حول لیلیان، زنی جوان مبتلا به سل، و کلفیت، راننده حرفه‌ای اتومبیل‌رانی، می‌چرخد. این دو در آسایشگاه بیماران در سوئیس ملاقات می‌کنند. لیلیان امیدوار به بازگشت به زندگی عادی است، در حالی که کلفیت برای او برنامه‌ای برای سفر دور اروپا می‌چیند اما بیماری لیلیان وحیم می‌شود و رابطه آنها با تنش‌های زیادی همراه است. رمان در ۲۲ فصل نوشته شده است و بر تضاد شادابی و شکنندگی و اجتناب‌ناپذیری مرگ متمرکز است. این کتاب ۳۶۰ صفحه دارد، شمارگان آن ۵۰۰ نسخه است و با قیمت ۳۹۵ هزار تومان منتشر شده است.

